

פניני הנתיבים

במספד שנשא הרב עמרם זצ"ל ביום השבעה לפטירת הרב בצמ"ח עוזיאל זצוק"ל אמר עליו כך בסוף דבריו, שאחת מתכונותיו היתה:

תשוקתו העזה לשלום נצחי בין בתרי העם ומפלגותיו.

הקושי הגדול הניצב בפני תשוקה זו והשגתה הוא טבעם של אנשים, טבעו של עם וטבעה של ההנהגה וראשיה.

*ידוע שאין עם בלי מפלגות,
שאי אפשר לאחד וללכד כל העם בהשקפותיו ובדעותיו
בכל השאלות המטרידות את ראשי העם,
כשם שאין פרצופיהם שוים כך אין דעותיהם שוות.¹*

והדרך להצלחה היא דרך ויתורים הדדיים בין המפלגות השונות.

*אמנם כוונתו הרצויה היתה במה שנוגע לאושר וטובת העם,
שכל מפלגה תוותר על איזה קוים מעמדתה,
ולא לכופף ההר כגיגית על חברתה²,
ובצורה כזאת יצליחו.*

ומכאן עובר הרב עמרם זצ"ל לקטע מהתפילה ומסביר בדרך סימבולית את תוכנו ואת הפעולה הנלווית אליו.

הלכה היא בשו"ע³ שבסוף תפילת העמידה כורע **ופוסע ג' פסיעות לאחוריו**, בכריעה אחת, ואחר שפסע ג' פסיעות בעודו כורע, קודם שיזקוף, כשיאמר: "עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו"⁴, הופך פניו לצד שמאלו; וכשיאמר: "הוא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ", הופך פניו לצד ימינו; ואח"כ (כשאומר: "וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל") ישתחוה לפניו, כעבד הנפטר מרבו.

מה בעצם מסמלת הפסיעה לאחור ומה הקשר שלה לבקשת השלום?

*האחדות היא סמל ההצלחה...
ולכן בסיום התפילה כשפוסעים שלוש פסיעות לאחורנו,
אומרים: "עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו",
שלמען השלום -*

כדאי לחזור אחורנית קצת ולא להתעקש שלא לזוז ממקומנו לגמרי.

¹ במדבר רבה (וילנא) פרשת פינחס פרשה כא, ב: כשם שאין פרצופותיהן דומין זה לזה, כך אין דעתן שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו. וראה עוד בגמ' סנהדרין לח ע"א.

² ע"פ הגמ' מסכת עבודה זרה דף ב ע"ב: דכתיב: "וַיִּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתֵית הַהָר" (שמות יט, ז), ואמר רב דימי בר חמא: מלמד **שכפה הקב"ה הר כגיגית על ישראל**, ואמר להם: אם אתם מקבלין את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם!

³ אורח חיים הלכות תפלה סימן קכג, סעיף א.

⁴ איוב כה, ב.

מדרשותיו של רבי עמרם אבורביע זצ"ל בערך **השלום**

הוי אומר : לא להשאר במקום ולהפעיל את כל הכח באחיזה עיקשת אלא לנוע קצת. התנועה לאחור מסמלת את הוויתורים ההדדיים זה לזה מתוך המטרה המשותפת וכדאי הדבר בשביל להגיע לשלום ולאחדות.

איזו חכמת חיים והדרכה נכונה וישרה מלמדנו בעל הנתיבים במשפט קצר וקולע זה.

ומה נאה לסיים בענין זה בדברי הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל⁵ :

כפי העדפתנו את המאחד והמשותף אותנו, שהוא מכריע ומרבה על המפרד ומפזר אותנו, כפי שימת לבנו וכווננו מתוך כך את נתיבות פעלותינו הצבוריות, תרבה האפשרות של ההבנה ההדדית ושתוף השפה אשר בינינו, יגדל שלום בונינו, תגדל הצלחת בנינו ותפארת שמנו.

כדי להגיע לשלום ואחדות בין בתרי האומה יש להלך אחר הצדדים המשותפים שבין כל הפלגים השונים, ומתוך ראיה במטרה המשותפת אפשר להגיע לאמון, ואם יש אמון יש אפשרות לדבר על וויתורים ומתוך כך להגיע לחיות ביחד באהבה **ושלום** ורעות.

ליקט וערך
אברהם תורגמן, אפרת

---

⁵ לנתיבות ישראל חלק א עמוד קנ.